

Djup dysterhet inför valet i Sydafrika

Av LEIF NORRMAN
DN:s korrespondent

JOHANNESBURG

När bara drygt två veckor återstår till valet i Sydafrika har en ny dysterhet definitivt slagit

DN. analys //

klorna i landet. Hoppet om att det ska gå att hålla fria och fredliga val i Natalprovinsen har dödförklarats helt efter fredagens misslyckade toppmöte. Inkathaledaren Mangosuthu Buthelezi fortsätter sin politiska utpressning för att få valet uppskjutet. "Ska jag gå under ska också ni göra det", är hans ständiga budskap.

Ingen har någonsin trott

att de första demokratiska valen i Sydafrika skulle kunna hållas utan störningar. Men optimismen och framtidstron har ändå varit stark. Undren har varit så många de senaste åren att många tagit för givet att det i sista stund skulle gå att få med även de mest motsträviga på demokratitåget.

Mangosuthu Buthelezi och männen bakom honom håller dock envist fast vid sin kamikaze-taktik. En allt blodigare konfrontation i Natalprovinsen, där Kwazulu ligger, är förmodligen oundviklig.

Det som förut bara varit ryktesspridningens spöken tas nu på allvar; folk hamstrar konserver, toalettpapper och stearinljus. Planer finns på att lägga ett av flottans fartyg i Richards Bay vid Natalkusten som flytande sjukhus.

ANC-ledaren Nelson Mandela hoppades inför fredagens möte med president F W

de Klerk, zulukungen Goodwill Zwelithini och Mangosuthu Buthelezi att först få träffa kung Zwelithini i en rum. ANC ville försäkra honom om en plats för kungahuset i det nya Sydafrika.

Men Inkatha såg till att det inte gick. Kungen, som Inkatha i många år tystat politiskt med hjälp av sin Kwazulu-författning, är i det etniska propagandaspel de nu bedriver deras starkaste kort – förutsatt att han inte ges utrymme till självständiga beslut. Rådgivarna med de föga zuluklingande namnen Stan Armstrong och Mario Ambrosini insisterade på att hela kungens följe skulle delta i mötet med Mandela.

Och i stället för en dialog följde en av kungen uppläst anklagelseakt, författad på Mangosuthu Buthelezis kontor. Först därefter kunde Nelson Mandela lägga fram sitt förslag: att Goodwill

Zwelithini skulle erkännas som kung med författningsmässiga rättigheter, att han skulle ha ett kungligt garde, egen budget, bli informerad och konsulterad om den regionala lagstiftningen.

I gengäld skulle kungen verka för att alla politiska partier nu skulle kunna verka i fred också i Kwazulu och bland zuluer i övriga Natal.

Kungen svarade, enligt de uppgifter som kommit ut från mötet, aldrig själv på någonting under överläggningarna. Och han begärde 30 minuter för att konsultera Mangosuthu Buthelezi. Efter tre gånger så lång tid kom beskedet: Kungen har granskat förslaget och funnit det oacceptabelt.

Upprepade försök av Nelson Mandela att få svar på vilka övriga önskemål kungen hade bemöttes av kungadelegationen bara med uppräknandet av Inkathas krav på ny författning, "federa-

lism" och uppskjutande av valet.

Mötet slutade i stor besvikelse för dem som hoppats på medgörlighet hos Inkatha.

En besvikelse förmodligen också hos dem som är Inkatha-anhängare – undersökningar tyder på att majoriteten av dem vill delta i valet.

Regeringens Roelf Meyer säger sig tro att 60 procent av Natals invånare ska kunna rösta. De 1 488 röstlokaler som skulle finnas i provinsen planeras i stället till 800, om man nu kan ordna ens så många. Det betyder att de från Kwazulu som vågar rösta och som kan ta sig till röstlokalerna får göra det utanför Kwazulus gränser.

Undantagstillståndet som råder i provinsen stoppar uppenbarligen inte våldet. Och det är inte realistiskt att tro att de arméförstärkning-

ar som kan trummas ihop blir tillräckliga. Ändå går det troligen inte att hålla val alls på många platser utan dem.

Rapporterna som kommer fram till valorganisatörer, fredsövervakare och andra som har kontakter med byarna i Natal talar om vita män med lastbilar med vapen och ammunition som bärs in till den lokale hövdingen eller krigsherren. Polisen vänder alltid ryggen till. Förekomsten av allt fler helt öppettarna automatvapen på "zulumarschern", som Inkatha numer kallar sina demonstrationer, talar för att det inte bara rör sig om rykten.

Frågan som allt fler ängsligt börjar ställa sig är: Kan man godkänna ett val där hundratals människor kanske dödas på valdagen, där hundratusentals eller kanske miljoner inte kommer åt att rösta? Även om valet i övriga landet i stort är fritt och fredligt? □